

Türkiye’de Çocuklarda Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) Kapsamında Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Esra TEKE¹ Selahattin AVŞAROĞLU^{2*}

¹ Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Türkiye

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZET
Makale Geçmişi Geliş Tarihi: 14.10.2024 Kabul Tarihi: 06.12.2024 Yayın Tarihi: 30.06.2025 Anahtar Kelimeler: Çocuk, Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme, EMDR, Sistematiik Derleme.	Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz deneyimler, çocukların ileriki yaşamlarında ciddi psikolojik sorunların temelini oluşturabilir. Bu bağlamda, hızlı ve etkili müdahale, ruh sağlığı için hayati önem taşır ve EMDR terapisi bu süreçte umut verici sonuçlar sunmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, Türkiye’de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan çalışmaları sistematiik bir şekilde incelemektir. Araştırmada çocuklarda EMDR kapsamında yayımlanmış olan lisansüstü tez ve araştırma makaleleri kapsamlı ve yapılandırılmış bir şekilde taranmıştır. Bu kapsamda çeşitli dahil edilme ve hariç tutulma kriterleri göz önünde bulundurularak çalışmaların bulguları sentezlenmiştir. Araştırma sistematiik derleme çalışmasıdır ve betimsel içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu belirlemek amacıyla Ağustos 2024 – Eylül 2024 tarihleri arasında YÖKTEZ ve TR Dizin veri tabanlarında göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme ile EMDR anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramalarda 24 lisansüstü teze ve 48 araştırma makalesine ulaşılmıştır. Bunlar arasında dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak 6 lisansüstü tez ve 7 araştırma makalesi olmak üzere 13 çalışma araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubu içerisinde yer alan tez ve makalelerin incelenmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan “Araştırma Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Çalışmalar, yayımlanma yıllarına, araştırma yöntemlerine, katılımcıların yaş ortalamalarına, çalışma gruplarının genişliğine, kullanılan değişkenlere ve ek olarak lisansüstü tezler, türlerine ve bilim dallarına göre incelenmiştir. Çocuklarda EMDR kapsamında en çok çalışma, 2021 ve 2023 yıllarında yapılmıştır. Çalışmaların çoğu, nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların çoğunluğunda katılımcıların yaş ortalaması, 15-18 yaş aralığındadır. Tezler, makalelere göre nispeten daha büyük çalışma gruplarıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmalarda, EMDR ile birlikte en sık kullanılan değişken, travma sonrası stres bozukluğudur. Lisansüstü tezler, çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, alanyazın ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Analysis of Studies on Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) for Children in Türkiye

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 14.10.2024

Accepted: 06.12.2024

Published: 30.06.2025

Keywords:

Child,
Eye Movement Desensitization
and Reprocessing,
EMDR,
Sistematic Review.

Negative experiences in childhood can form the basis of serious psychological problems in following lives of children. Rapid and effective intervention is vital for mental health, thus EMDR therapy offers promising results in this process. This study aims to systematically examine the studies performed within the scope of EMDR for children in Türkiye. In the study, graduate thesis and research articles regarding EMDR for children were reviewed in a comprehensive and structured way. The findings of the studies were synthesized considering various inclusion and exclusion criteria. This is a systematic review study and was performed via descriptive content analysis method. 48 research articles and 24 graduate theses were determined using eye movement desensitization and reprocessing and EMDR as keywords in YÖKTEZ and TR Index databases between August 2024 and September 2024. Considering the inclusion criteria, 13 studies; including 6 graduate theses and 7 research articles constituted the study group. To examine the theses and articles, "Research Evaluation Form" developed by the researchers was used. The studies were examined considering the years of publication, research methods, average age of participants, the breadth of the study groups, the variables used as well as the types and disciplines of graduate theses. The most studies within the scope of EMDR for children were conducted in 2021 and 2023. Most of the studies were performed with qualitative research methods. In the majority of the studies, the average age of the participants was between the ages of 15-18. Theses were conducted with relatively larger working groups than the articles. The most commonly used variable along with EMDR was post-traumatic stress disorder. Graduate theses were mostly conducted at the master's level and in the discipline of guidance and psychological counseling. The results of the research were discussed in the light of the literature and suggestions were provided.

To cite this article:

Teke, E., & Aşaroğlu, S. (2025). Türkiye’de Çocuklarda Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) Kapsamında Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 211-230. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2025.128>

*Sorumlu Yazar: Esra Teke, esradogrul@gmail.com

GİRİŞ

Çocukluk dönemi, bireylerin psikolojik gelişiminde kritik bir aşamadır. Bu süreçte yaşanan olumsuz deneyimler, çocukların günlük yaşamlarını, okul başarılarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmekte, davranış bozukluklarına ve ruh sağlığı sorunlarına yol açabilmekte (Nemeroff, 2016; Teicher ve Samson, 2013; Zimic ve Jukic, 2012) ve onların gelecekte yaşayabilecekleri negatif deneyimleri aşabilmelerinde güçlükler oluşturabilmektedir (Dunn vd., 2017). Zira, çocukların sonraki yaşam dönemlerinde karşılaştıkları her zorluk, geçmiş yaşam deneyimlerinden izler taşımaktadır (Adler-Tapia ve Settle, 2020). Bu nedenle, olumsuz yaşam deneyimlerinin çocuklar üzerinde daha büyük sorunlara yol açmaması ve sorunların zamanında çözülebilmesi için etkin tedavi yöntemleri geliştirmek ve uygulamak, çocuk ruh sağlığı alanında büyük bir önem taşımaktadır (Kokanovic ve Hasanovic, 2018; Teke ve Avşaroğlu, 2022). Bu noktada Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR), olumsuz yaşam deneyimlerinin işlenmesinde etkili bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir (Ahmad vd., 2007; Bisson vd., 2007; Gonzalez vd., 2017; Hensel, 2009; Kemp vd., 2010).

EMDR, travma ve stres kaynaklı psikolojik sorunları ele almak için geliştirilmiş bütüncül bir terapi yöntemidir. Shapiro (2001) tarafından ortaya konan bu yöntem, başlangıçta yetişkinlere uygulanırken son yıllarda çocuklara da uygulanmaya başlanmıştır (Merdan-Yıldız vd., 2021; Schweich vd., 2023; Struik, 2024). Böylece çocuklara uygulanan EMDR müdahalelerinde göz hareketleri veya diğer iki yönlü uyarımlar kullanılarak onların bilişsel ve duygusal bilgi işleme sürecinin desteklenmesi hedeflenmiştir (Denizli, 2008; Tokgöz, 2018).

EMDR terapisi, sekiz aşamada gerçekleştirilmekte (Shapiro, 1999; Solomon ve Shapiro, 2008) ve her aşama, döngüsel bir süreç olarak birbirini etkilemektedir (Adler-Tapia ve Settle, 2020). İlk aşama, danışanın öyküsünü almak ve tedavi planı oluşturmak amacıyla terapötik ilişki kurmayı içermektedir. İkinci aşama, danışanı sürece hazırlamak ve güvenliğini sağlamak için ek önlemler almayı hedeflemektedir (Gomez, 2020). Üçüncü aşama; hedef anı, olumsuz biliş ve olumlu biliş gibi unsurların belirlenmesini kapsamaktadır (De Jongh vd., 2024). Dördüncü aşama; danışanın, rahatsız eden anı ile ilişkisini azaltmayı ve içsel gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır (Cengiz ve Peker, 2020). Beşinci aşama, danışanın olumlu bilişlerini güçlendirmeye odaklanmaktadır (Oren ve Solomon, 2012). Altıncı aşama, beden taraması ile travmanın fiziksel etkilerini değerlendirmeyi hedeflemektedir (Shapiro, 2001). Yedinci aşama, terapinin tamamlanıp tamamlanmadığının kontrolünü ve güvenli bir duygudurumunun sağlanmasını içermektedir (Shapiro, 2017). Son aşama ise, tedavi etkilerini değerlendirmeyi ve sürecin ilerlemesini gözden geçirmeyi kapsamaktadır (Kavakçı, 2014). Bu sekiz aşamayı içeren EMDR terapisi, çocuklarla uygulandığında daha esnek bir yaklaşım benimsenmekte (Banoğlu ve Korkmazlar, 2022) ve onların gelişim dönemleri dikkate alınarak terapi süreci yapılandırılmaktadır (Schweich vd., 2023). Bu kapsamda çocuklarla uygulamalarda onların dikkat süreleri kısa olduğu için, kısa BLS (çift yönlü uyarım) setleri kullanılmakta ve aileleri de sürece dahil edilmektedir (Gomez, 2020). Oyun terapisi, aile terapisi ve sanat terapisi gibi yöntemlerle süreç desteklenmektedir. Bu sayede, EMDR terapisi çocuklar için daha etkili hale gelmektedir (Korkmazlar ve Uğurlu, 2021).

EMDR, ilk olarak travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) tedavisinde etkili bir yöntem olarak geliştirilmiştir (Shapiro ve Maxfield, 2002). EMDR’nin TSSB’deki etkililiği, araştırmacıların terapinin çocuklar üzerindeki etkilerini incelemeye olan ilgisini artırmıştır (Merdan-Yıldız vd., 2021). Bu ilginin artmasıyla birlikte, çocuklarda EMDR uygulamalarının etkinliği üzerine yapılan araştırmalar da çoğalmıştır. Bu çalışmalar, EMDR’nin çocukların travmatik anılarını yeniden işlemelerine ve duygusal etkilerini azaltmalarına yönelik umut verici sonuçlar ortaya koymuşlardır (Struik, 2024; Zaghrou-Hodali vd., 2008). Örneğin, Jayatunge (2008), Sri Lanka’da tsunami sonrası TSSB semptomları gösteren çocuklar üzerinde yaptığı bir çalışmada, EMDR’nin etkililiğini ortaya koymuştur. Wadaa ve diğerleri

(2010), Iraklı çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmada, EMDR'nin TSSB semptomlarını azaltmada işlevselliğini bulmuşlardır. Benzer şekilde mülteci çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda da EMDR'nin olumlu etkileri vurgulanmış, uygulamalar sonrasında TSSB ve depresyon semptomlarının belirgin bir şekilde azaldığı rapor edilmiştir (Banoğlu ve Korkmazlar, 2022; Molero vd., 2019). Ayrıca okul temelli uygulamalarda da EMDR'nin etkisi ortaya konmuş (Chemtob vd., 2002) ve EMDR'nin çocukların akademik işlevselliğini bozan TSSB semptomlarını önemli ölçüde azalttığı bildirilmiştir (Fernandez vd., 2004). Nihayetinde çalışmalar, çeşitli travmalar yaşamış çocuklarla yapılan EMDR uygulamalarının, hem psikolojik iyileşmeyi desteklediğine (Ahmad vd., 2007; Devrim ve Korkmazlar, 2018; Karadağ, 2020) hem de uzun vadeli kazanımlar sağladığına dair kanıtlar sunmuşlardır (Hensel, 2009; Teke ve Avşaroğlu, 2024). Dahası, çalışmalar, EMDR'nin sadece travmatik anıları değil, aynı zamanda travma ile bağlantısı olduğu öngörülen güncel sorunları ve uyumsuzlukları da etkili bir şekilde ele alarak, çocukların genel ruh sağlığını iyileştirme potansiyelini artırdığını öne sürmüşlerdir (Kokanovic ve Hasanovic, 2018). Bu çalışmalar, EMDR'nin, travmatik olayların çocuklarda oluşturduğu davranış sorunlarını iyileştirmeye katkıda bulunabileceğine (Soberman vd., 2002), duygusal regülasyonu geliştirmeye yönelik stratejiler sunarak çocukların kaygı veya öfke gibi yoğun duyguları yönetmelerine destek sunabileceğine (Wesselmann ve Potter, 2009) ve düşük özsaygı gibi durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olabileceğine dikkat çekmişlerdir (Scheck vd., 1998). Ayrıca çalışmalar, EMDR'nin TSSB'ye eşlik eden psikolojik sorunlarda iyileşme sağladığına (Olivier vd., 2022), çocukların içsel sıkıntılarını azalttığına, duygusal farkındalığını artırdığına (Hurn ve Barron, 2018) ve ruhsal durumlarında iyileşmeler sağladığına (Bayhan vd., 2022) ilişkin bulgular ortaya koymuşlardır.

Çalışmalar, EMDR'nin çocuklarda kullanımına ilişkin olumlu bulgular sunarken (Barron vd., 2019; Meentken vd., 2020; Zaghrou-Hodali vd., 2008), aynı zamanda EMDR'nin etkililiği ve klinik uygulamaları üzerine daha kapsamlı ve metodolojik olarak titiz çalışmalara duyulan ihtiyaca dikkat çekmişlerdir (Scelles ve Bulnes, 2021). Özellikle Türkiye'de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmektedir (Denizli, 2008). Oysa Türkiye gibi çoklu travmaların yaygın olduğu ülkelerde, travma tedavisine yönelik yapılacak çalışmalar, bireylerin yanı sıra toplumsal iyileşme süreçlerine de önemli katkılar sağlayabilmektedir (Zara, 2018). Ayrıca, bu çalışmalar, olumsuz yaşam deneyimlerine maruz kalmış öğrencilerle çalışan okul psikolojik danışmanları için de hızlı ve etkili müdahaleler geliştirmeye yardımcı olabilmektedir (Teke ve Avşaroğlu, 2022). Bu bağlamda, çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan çalışmaların incelenmesi, araştırmacılara mevcut durumu daha iyi anlama fırsatı sunacak, araştırma eğilimlerini belirleyecek ve uygulama süreçlerinde rehberlik edecektir. Ayrıca, uygulayıcıların EMDR'nin potansiyelini daha etkili bir şekilde kullanabilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi ve yöntemlere ilişkin farkındalıklarını arttıracaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Türkiye'de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan çalışmaları sistematik bir şekilde incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevaplar aranmıştır:

- Çalışmalar, yayımlanma yıllarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Çalışmalar, araştırma yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Çalışmalar, katılımcıların yaş ortalamalarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Çalışmalar, çalışma gruplarının genişliğine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Çalışmalar, kullanılan değişkenlere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Lisansüstü tezler, türlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Lisansüstü tezler, bilim dallarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

YÖNTEM

Bu araştırma, Türkiye’de çocuklarda EMDR kapsamında yapılan çalışmaların ve bu çalışmaların sonuçlarının incelenmesi yönünden sistematik derleme çalışmasıdır. Derleme çeşitlerinden birisi olan sistematik derleme; belirli bir araştırma sorusuna yanıt bulmak amacıyla, önceden belirlenmiş uygunluk kriterlerini karşılayan çalışmaların derlenip incelendiği ve bu çalışmaların özellikleri ile bulgularının sistematik bir şekilde bir araya getirilip sunulduğu bir araştırma yöntemidir (Higgins ve Green, 2011). Bu tür araştırmalarda genellikle içerik analizi yöntemine başvurulmaktadır (Bellibaş ve Gümüş, 2018). Bu çalışmada, YÖKTEZ ve TR DİZİN veri tabanlarında dahil edilme ve hariç tutulma kriterleri dikkate alınarak tarama işlemleri gerçekleştirilmiş ve betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, incelenmek istenen konuya ilişkin literatürün belirli kriterler doğrultusunda seçilmesi, bu seçilen literatüre dair betimsel verilerin ortaya konulması ve elde edilen verilerin yorumlanmasına dayanan bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Bellibaş, 2018).

Araştırma Grubu

YÖKTEZ ve TR Dizin veri tabanlarında çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan 7 araştırma makalesi ve 6 lisansüstü tez araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırma sürecinde, makale ve tezlerin incelenmesi için Araştırma Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Bu form, araştırma kapsamındaki makale ve tezlerin belirli bir sistematığe göre analiz edilmesini sağlamayı amaçlamıştır. Böylece, araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir (Büyüköztürk vd., 2019). Formda; araştırmanın yazarları, araştırmanın başlığı, araştırmanın yılı, araştırmanın türü, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, çalışma grubunun genişliği, lisansüstü tezin türü ve yayımlandığı bilim dalı olmak üzere 9 kategori yer almıştır.

İşlem

Çalışma grubunun belirlenmesinde PRISMA raporundan yararlanılmış (Moher vd., 2009) ve yapılandırılmış bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması, YÖKTEZ ve TR Dizin veri tabanlarında yayımlanan lisansüstü tezleri ve araştırma makalelerini kapsayacak biçimde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmaları belirleyebilmek amacıyla “EMDR”, “göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme” anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

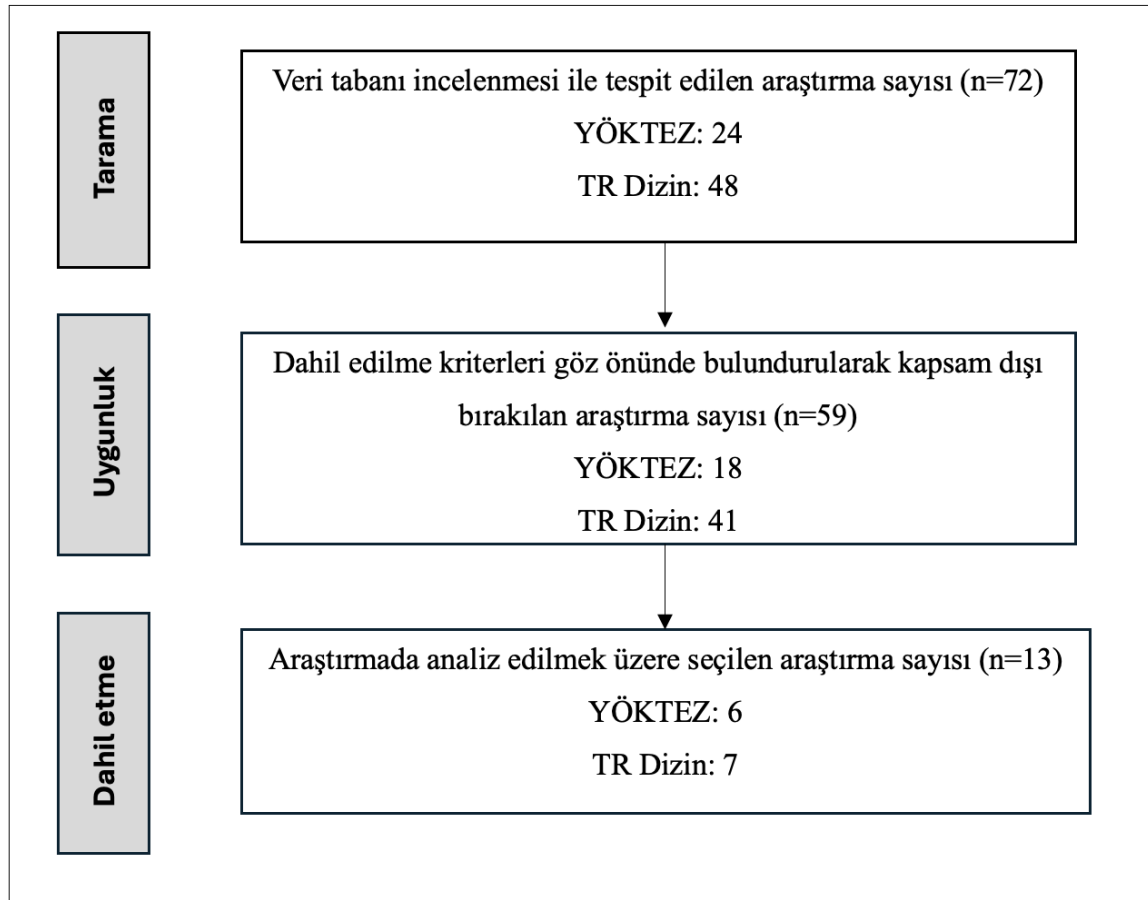
YÖKTEZ veri tabanında tarama yaparken "Gelişmiş tarama" seçeneği kullanılarak "Tez adı" alanı ve "İçinde geçsin" sekmesi seçilmiştir. TR Dizin veri tabanında ise "Yayın arama" sekmesinin "Gelişmiş arama" kısmında "Başlık" alanı seçilmiş ve anahtar kelimeler, "Kelimelerin tümünü içeren" biçiminde aranmıştır.

Yapılan veri tabanı taramaları sonucunda başlığında “EMDR”, “göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme” kelimelerini içeren toplam 72 çalışmaya ulaşılmıştır (YÖKTEZ:24, TR Dizin:48). Çalışma grubunu belirleyebilmek için çeşitli dahil edilme kriterleri gözetilmiştir. Araştırmanın dahil edilme kriterleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1*Araştırmanın Dahil Edilme Kriterleri*

Dahil Edilme Kriterleri
1. Çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan ve başlığında “EMDR” veya “göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme” kelimeleri bulunan lisansüstü tezler ve araştırma makaleleri çalışmaya dahil edilmiştir.
2. YÖKTEZ veri tabanında yer alan lisansüstü tezler ile TR Dizin veri tabanında yer alan araştırma makaleleri çalışma kapsamına alınmıştır.
3. Aynı yazarın tezinden üretilen yayınlarda yalnızca ilgili lisansüstü tez çalışmaya dahil edilmiştir.
4. Tam metnine erişim izni olan lisansüstü tezler ve araştırma makaleleri çalışma kapsamına alınmıştır.

Dahil edilme kriterlerini karşılayan çalışmalar incelenmiş ve 59 çalışma (YÖKTEZ: 18, TR Dizin: 41) kapsam dışı bırakılmıştır. 6 lisans üstü tez ve 7 araştırma makalesi olmak üzere toplam 13 çalışma ise araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların künyeleri Ek 1’de verilmiştir. Bu çalışmaların belirlenmesi ve seçimine ilişkin akış şeması ise Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1*Araştırma Kapsamında İncelenen Araştırmalara İlişkin Akış Şeması*

BULGULAR

Türkiye’de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan lisansüstü tezler ve araştırma makaleleri yayımlanma yıllarına, araştırma yöntemlerine, katılımcılarının yaş ortalamalarına, çalışma gruplarının genişliğine ve kullanılan değişkenlere göre analiz edilmiştir. Ayrıca lisansüstü tezler, türlerine ve yayımlandıkları bilim dallarına göre incelenmiştir.

Tablo 2

İncelenen Çalışmaların Yayımlanma Yıllarına Göre Dağılımları

Yıl	Tezler	Makaleler	f	%
2004	0	1	1	% 7.7
2010	0	1	1	% 7.7
2017	1	0	1	% 7.7
2019	1	1	2	%15.4
2021	1	2	3	%23.1
2022	0	1	1	% 7.7
2023	2	1	3	%23.1
2024	1	0	1	% 7.7

Tablo 2’de araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez ve makalelerin yayımlanma yıllarına göre dağılımları verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde; 2004, 2010, 2017, 2022 ve 2024 yıllarında 1’er (%7.7) çalışmanın, 2019 yılında 2 (% 15.4) çalışmanın, 2021 ve 2023 yıllarında ise 3’er (% 23.1) çalışmanın yayımlandığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusuna göre çocuklarda EMDR kapsamında en çok çalışmanın 2021 ve 2023 yıllarında yapıldığı söylenebilmektedir.

Tablo 3

İncelenen Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımları

Araştırma Yöntemi	Tezler	Makaleler	f	%
Nicel Yöntem	5	1	6	% 46.2
Nitel Yöntem	1	6	7	% 53.8
Karma Yöntem	0	0	0	% 0

Tablo 3’te araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez ve makalelerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları verilmiştir. Çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların 6’sının (% 46.2) nicel araştırma yöntemi, 7’sinin (% 53.8) ise nitel yöntem ile gerçekleştirildiği görülmüş, ilgili konu ile ilgili karma yöntem ile gerçekleştirilen çalışmaya ise rastlanmamıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde araştırmaların çoğunun nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirildiği; tezlerde nicel araştırma yöntemlerinin, araştırma makalelerinde ise nitel araştırma yöntemlerinin yoğun olarak kullanıldığı fark edilmiştir. Ayrıca çalışmalar incelendiğinde tezlerde deneysel desende gerçekleştirilen çalışmalardan, araştırma makalelerinde ise olgu sunumlarından yararlandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4

İncelenen Çalışmalardaki Katılımcıların Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımları

Yaş Ortalaması	Tezler	Makaleler	f	%
7-10	2	2	4	% 33.3
11-14	0	1	1	% 8.3
15-18	4	3	7	% 58.3

Araştırma kapsamında incelenen makalelerden biri derleme çalışmasıdır. Tablo 4'te bu çalışma dışında kalan lisansüstü tez ve araştırma makalelerinin, katılımcılarının yaş ortalamalarına göre dağılımları verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, araştırmalardan 4' ünün (% 33.3) yaş ortalaması 7-10 yaş aralığında iken, 1'inin (% 8.3) 11-14 yaş ve 7'sinin (% 58.3) 15-18 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusuna göre incelenen çalışmaların çoğunluğunda katılımcıların yaş ortalamasının, 15-18 yaş aralığında olduğu söylenebilir.

Tablo 5

İncelenen Çalışmaların Çalışma Gruplarının Genişliğine Göre Dağılımları

Çalışma Grubunun Genişliği	Tezler	Makaleler	f	%
1-10	1	5	6	% 50
11-20	2	0	2	% 16.6
21-30	0	0	0	% 0
31-40	3	0	3	% 25
41-60	0	1	1	% 8.3

Tablo 5'te araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez ve araştırma makalelerinin çalışma gruplarının genişliğine göre dağılımları verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, 6 (% 50) araştırmanın 1-10 kişi, 2 (% 16.6) araştırmanın 11-20 kişi, üç (% 25) araştırmanın 31-40 kişi ve 1 (% 8.3) araştırmanın 41-60 (% 8.3) kişi ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusuna göre; tezlerin makalelere göre nispeten daha büyük gruplarla gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 6

İncelenen Çalışmalarda EMDR ile Kullanılan Değişkenlerin Dağılımları

Değişken	f	%	Değişken	f	%
Travma sonrası stres bozukluğu	4	% 22.2	Çevrimiçi psikolojik danışma	1	% 5.6
Sınav kaygısı	3	%16.7	İhmal ve istismar	1	% 5.6
Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu	2	% 11.1	Bilişsel ve Davranışçı Terapi Protokolü	1	% 5.6
Grupla psikolojik danışma	1	% 5.6	Spor yaralanmaları	1	% 5.6
Yas belirtileri	1	% 5.6	Fiziksel ve ruhsal travma	1	% 5.6
Plazma kortizol/DHEA-S düzeyi	1	% 5.6	Özgül fobi	1	% 5.6

Tablo 6'da araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda EMDR ile beraber kullanılan değişkenlerin dağılımları gösterilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde 4 (%22.2) araştırmada travma sonrası stres bozukluğu, 3 (%16.7) araştırmada sınav kaygısı, 2 (%11.1) araştırmada dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve 1'er araştırmada (% 5.6), grupla psikolojik danışma, yas belirtileri, plazma kortizol/DHEA-S düzeyi, çevrimiçi psikolojik danışma, ihmal ve istismar, bilişsel ve davranışçı terapi protokolü, spor yaralanmaları, fiziksel ve ruhsal travma, özgül fobi değişkenlerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu bulgulara göre EMDR ile birlikte en çok kullanılan değişkenin travma sonrası stres bozukluğu olduğu fark edilmektedir.

Tablo 7

İncelenen Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımları

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans Tezi	3	% 50
Doktora Tezi	2	% 33.3
Tıpta Uzmanlık Tezi	1	% 16.6

Tablo 7’de araştırma kapsamında lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde; araştırmalardan 3’ünün (% 50) yüksek lisans tezi, 2’sinin (% 33.3) doktora tezi ve 1’inin (% 16.6) tıpta uzmanlık tezi olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir.

Tablo 8

İncelenen Lisansüstü Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımları

Bilim Dalı	f	%
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	3	% 50
Psikoloji	2	% 33.3
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları	1	% 16.6

Tablo 8’de araştırma kapsamında lisansüstü tezlerin bilim dallarına göre dağılımları verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde; üç (%50) araştırmanın rehberlik ve psikolojik danışmanlık, iki (%33.3) araştırmanın psikoloji ve bir (%16.6) araştırmanın çocuk ve ergen ruh sağlığı hastalıkları bilim dalında yapıldığı görülmüştür. Bu bulguya göre çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen araştırmaların çoğunluğunun rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalında gerçekleştirildiği söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimlerinin henüz olgunlaşmamış olması, olumsuz deneyimlere karşı daha savunmasız olmalarına neden olmakta (Li ve Cui, 2020) ve bu durum, ilerleyen yaşlarda depresyon, bağımlılık ve antisosyal davranışlar gibi ciddi psikolojik sorunların temelini oluşturabilmektedir (Teicher ve Samson, 2013; Zimic ve Jukic, 2012). Araştırmalar, çocukluk dönemindeki travmaların yetişkinlikteki ruh sağlığı üzerinde kalıcı ve yıkıcı etkiler oluşturabileceğini ortaya koymaktadır (Nemeroff, 2016). Bu nedenle, yaşanan travmaların etkilerine hızlı ve etkili müdahale edebilmek, ruh sağlığı açısından kritik bir öneme sahiptir (Teke ve Avşaroğlu, 2022). Bu noktada, EMDR terapisi, çocukların travmatik deneyimlerle başa çıkmalarına yardımcı olma konusunda umut verici sonuçlar sunmaktadır (Ahmad vd., 2007; Banoğlu ve Korkmazlar, 2022; Barron vd., 2019; Bisson vd., 2007; Chemtob vd., 2002; Devrim ve Korkmazlar, 2018; Fernandez vd., 2004; Hensel, 2009; Molero vd., 2019; Teke ve Avşaroğlu, 2024; Wadaa vd., 2010). Dolayısıyla bu çalışmada, Türkiye’de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilmiş olan araştırmalar, sistematik bir şekilde incelenmiş ve bu alandaki uygulamaların genel çerçeveleri detaylı bir biçimde betimlenmiştir. Bu bağlamda 6 lisansüstü tez ve 7 araştırma makalesi, yayımlanma yıllarına, araştırma yöntemlerine, katılımcıların yaş ortalamalarına, çalışma gruplarının genişliğine, kullanılan değişkenlere ve ek olarak lisansüstü tezler, türlerine ve bilim dallarına göre incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Türkiye’de çocuklarda EMDR terapisine olan ilginin son yıllarda belirgin bir şekilde artış gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda 2004 yılında yalnızca bir

çalışma ile başlayan sürecin, 2021 ve 2023 yıllarında kaydedilen artışlarla ivme kazandığı fark edilmiştir. Pek çok araştırmacı da bu sonucu destekler şekilde; nispeten yeni bir terapi yaklaşımı olan EMDR'nin son yıllarda kullanımının arttığına dikkat çekmiştir (Struik, 2024; Teke ve Avşaroğlu, 2022). EMDR'nin çocuklarda etkililiğine ilişkin çalışmalar (Karadağ, 2020; Kemp vd., 2010; Kokanovic ve Hasanovic, 2018) ve bu terapiye yönelik artan farkındalık (Soysal vd., 2016) EMDR'ye duyulan ilgideki artışı açıklayabilir. Ayrıca toplumsal ve bireysel düzeyde artan travma bilinci, çocuklarda yaşanan duygusal ve psikolojik sorunların tanınmasını sağlayarak bu sorunlara yönelik daha etkin müdahale yöntemlerine olan talebi arttırmış olabilir. Özellikle pandeminin oluşturduğu olağanüstü koşullar (yaşanan izolasyon, kayıplar ve belirsizlikler) çocukların psikolojik sağlıklarına yönelik endişeleri gündeme getirerek etkili tedavi yöntemlerine olan ihtiyacı fark ettirmiş olabilir (Korkmazlar vd., 2020). Böylece tüm bunların, son yıllarda çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmaları arttırmış olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan tüm bu artışa rağmen mevcut literatürde çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların sayısının hala sınırlı olduğu fark edilmektedir. Bu durum, çocuklarda EMDR'nin potansiyelinin tam olarak keşfedilmediğini ve klinik uygulamaların geliştirilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ayrıca, EMDR'nin etkililiğine dair daha derinlemesine incelemeler, bu terapinin çocuklar üzerindeki etkisini ve uygulama yöntemlerini anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Gelecekteki araştırmaların, bu terapi yönteminin çocuklar üzerindeki sonuçlarını daha iyi kavrayarak hem klinik pratikleri hem de akademik bilgi birikimini zenginleştirmesi önerilmektedir.

Analiz edilen çalışmaların çoğunun nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirildiği ve araştırma makalelerinde olgu sunumlarının kullanıldığı görülmüştür. Nitel araştırma yönteminin, bir olguyu derinlemesine ve kendi ortamı çerçevesinde anlama çabasının (Baltacı, 2019; DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006; Seggie ve Bayyurt, 2017; Yıldırım, 1999) bu alandaki çalışmalar için tercih edilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu yaklaşım, araştırmacıların çocukların yaşadığı duygusal süreçleri ve deneyimleri derinlemesine inceleme isteğini arttırmış ve dolayısıyla nitel yöntemlerin kullanımını yaygınlaştırmış olabilir. Özellikle olgu sunumlarıyla çocukların EMDR süreçlerine dair zengin ve gerçek yaşam örnekleri sunma fırsatı (Demir ve Bademci, 2016) bu tercihte etkili olmuş olabilir. Ayrıca, ilgili çalışmalar incelendiğinde lisansüstü tezlerde nicel araştırma yöntemlerinin daha fazla tercih edildiği ve yaygın olarak deneysel desenlerin kullanıldığı gözlenmiştir. Deneysel desen, araştırmacılara belirli bir hipotezi test etme ve değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini belirleme imkânı sağlar (Köksal, 2013). Özellikle psikolojik araştırmalarda, deneysel desenler, uygulanan terapilerin veya müdahale yöntemlerinin etkinliğini objektif bir şekilde değerlendirmeye olanak tanır (Gökkaya vd., 2020). Böylece, araştırmacılar uygulama alanında daha sağlam temellere dayanan bilgi üretmiş olurlar. Bu durum çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen tezlerde sıklıkla deneysel çalışmaların kullanılmasını açıklayabilir. Zira bu çalışmalarda deneysel desenlerin yaygın kullanımı, EMDR'nin etkililiğini daha net bir şekilde değerlendirme fırsatı sunacağı değerlendirilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, ilgili araştırmalar incelendiğinde karma yöntemlerin hiç kullanılmadığı görülmektedir. Bu yöntemin uygulanmasının daha fazla zaman alması ve maliyetinin yüksek olması (Özdemir ve Doğruöz, 2020) onun tercih edilmemesine neden olmuş olabilir. Ancak yine de bu durum, bu alandaki araştırmaların sınırlı bir perspektifle yürütüldüğünü göstermektedir. Nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması, EMDR'nin çocuklar üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde anlamak için önemli bir fırsat sunabilir. Gelecekteki çalışmalarda, karma yöntemlerin entegrasyonu hem bireysel deneyimleri derinlemesine inceleme hem de genel eğilimleri ortaya koyma açısından önemli katkılar sağlayabilir.

İncelenen çalışmaların çoğunda katılımcıların yaş ortalamasının 15-18 yaş aralığında olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuç, çocuk ve ergenlere yönelik gerçekleştirilen çalışmaların, daha çok büyük yaş gruplarına odaklandığını göstermektedir. Ergenlik dönemindeki bireyler, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim açısından önemli bir evrededirler (Parlaz vd., 2012); bu nedenle, araştırmacılar bu yaş grubunun

yaşadığı zorlukları anlamaya yönelik daha fazla ilgi göstermiş olabilirler. Ayrıca, ergenlik döneminde karşılaşılan psikolojik sorunlar, genç bireylerin yaşam kalitesi üzerinde ciddi etkiler oluşturabilmektedir (Erden vd., 2010); bu durum araştırmacıların çalışmalarında bu yaş grubuna yönelmesini açıklayabilir. Öte yandan, daha küçük yaş gruplarının göz ardı edilmesi, çocuklarda travma ve psikolojik sorunların erken müdahale ile etkili bir şekilde tedavi edilebileceği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu gruptaki bireylerin duygusal ve psikolojik gelişimlerinin, ergenlik dönemine geçişte önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla EMDR gibi müdahale yöntemlerinin etkileri, tüm yaş aralıklarında dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, gelecekteki araştırmaların, daha geniş yaş aralıklarını kapsayarak çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri daha detaylı bir şekilde ele alması önerilmektedir.

Yapılan incelemeler, tezlerde nispeten daha büyük çalışma grupları kullanılırken, makalelerde daha küçük gruplarla çalışma eğiliminin öne çıktığını göstermektedir. Araştırma makalelerinde daha küçük grupların tercih edilmesi, belirli olgu sunumlarına ve bireysel deneyimlere odaklanma isteğinden kaynaklanabilir (DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006). Bu durum, nitel araştırma yöntemlerinin yaygın kullanıldığı çalışmalarda bireysel vakaların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır (Yıldırım, 1999). Öte yandan, tezlerde genellikle daha büyük katılımcı gruplarının kullanılması, bu çalışmaların daha kapsamlı ve genellenebilir sonuçlar elde etme amacından kaynaklanabilir (Özdevecioğlu ve Söylemez, 2021). Ancak, tezlerde daha büyük örneklem grupları kullanılmasına rağmen, en fazla 40 katılımcıyla çalışmaların yürütüldüğü gözlenmektedir. Bu durum, tezlerin deneysel çalışmalarla yürütülmesinden dolayı beklenen bir durumdur. Nitel araştırmalar ve deneysel çalışmalar, betimsel ve ilişkisel nicel araştırmalara kıyasla genellikle daha az sayıda katılımcıyla yürütülmektedir (Büyüköztürk vd., 2019). Bu bağlamda, araştırmaların genellenebilirliğini artırmak adına, daha büyük katılımcı gruplarının kullanılması ve farklı araştırma yöntemlerinin entegrasyonu önerilmektedir.

Çalışmalar değerlendirildiğinde, EMDR ile beraber en yaygın kullanılan değişkenin, TSSB olduğu görülmüştür. EMDR’nin TSSB’nin travmatik etkileriyle başa çıkmada etkili bir müdahale olması (Jayatunge, 2008; Struik, 2024; Zaghrou-Hodali vd., 2008) ve bu travmatik etkilere karşı diğer yaklaşımlara göre kısa sürede olumlu sonuç vermesi (Ironson vd., 2002; Kemp vd., 2010; Meentken vd., 2020) araştırmacıların bu iki değişken etrafında yoğunlaşması durumunu açıklayabilir. Bunun yanı sıra, çalışmalar incelendiğinde TSSB’nin ardından en sık kullanılan değişkenin, sınav kaygısı olduğu gözlenmiştir. Sınav kaygısı, özellikle eğitim ortamlarında çocukların performansını etkileyen yaygın bir durumdur ve travmatik deneyimlerin ardından ortaya çıkan stres ve anksiyete düzeylerinin bir yansıması olarak, çocukların akademik başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir (Kavakçı vd., 2010). Bu nedenle çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda bu değişkenin kullanılması makul bir tercih olarak değerlendirilmektedir. Tüm bunlara ek olarak çalışmalar incelendiğinde araştırmalarda, psikolojik değişkenlerden biyolojik değişkenlere kadar çeşitli değişkenlerin EMDR ile birlikte kullanıldığı fark edilmiştir. Bu durum, EMDR terapisinin çok boyutlu etkilerini anlamak için kritik bir fırsat sunmakta ve gelecekteki araştırmalar için zengin bir alan oluşturmaktadır. Gelecek çalışmaların, EMDR’nin farklı psikolojik durumlar üzerindeki etkilerini daha kapsamlı bir şekilde incelemesi, tedavi yöntemlerinin gelişimi açısından önemli bir katkı sağlayabilir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde, çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği fark edilmiştir. Ülkemizde yüksek lisans eğitimini tamamlayanların doktora programına geçiş oranının genellikle düşük olmasından dolayı bu sonuç, beklenen bir durumdur (Türe ve Barut, 2020). Ayrıca yüksek lisans eğitiminin, genellikle daha kısa bir süre içinde tamamlanabilmesi (Haydaroğlu, 2022) araştırmacıların, EMDR gibi spesifik terapötik yaklaşımları tercih etmesi için uygun bir zemin sunmuş olabilir (Gonzalez vd., 2017). Öte yandan lisansüstü tez çalışmalarının sınırlı sayıda gerçekleştirilmiş olması, EMDR’nin akademik alanda daha fazla tanınmasına ve araştırılmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Lisansüstü tez çalışmaları incelendiğinde, çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir kısmının rehberlik ve psikolojik danışmanlık bilim dalında yapıldığı görülmüştür. Psikolojik danışmanların, çocukların travma sonrası yaşadığı sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olmak için etkili teknikler arayışları ve okullarda travmatik olaylardan sonra öğrencilerle bu yöntemlerin kullanımının verimli ve zaman açısından ekonomik olabileceği düşüncesi, bu tür araştırmaların artmasına katkıda bulunmuş olabilir (Denizli, 2008; Soysal vd., 2016; Teke ve Avşaroğlu, 2022). Bununla birlikte, diğer bilim dallarında da EMDR ile ilgili lisansüstü çalışmaların teşvik edilmesi, araştırmaların çeşitlenmesini sağlayarak alanyazına önemli katkılar sunabilir. Bu durum, farklı disiplinlerin perspektifinden konunun ele alınmasına ve çocuklarda EMDR'nin etkililiğinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanıyabilir.

Sonuç olarak, bu sistematik derleme çalışması, çocuklarda EMDR terapisi üzerine gerçekleştirilen araştırmaları kapsamlı bir şekilde inceleyerek önemli bulgular sunmuştur. Bulgular ışığında Türkiye'de çocuklarda EMDR kapsamında gerçekleştirilen çalışmalarda bir artış gözlenirse de ek çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Gerçekleştirilecek çalışmalarda karma yöntemin kullanılmasının, bireysel deneyimleri derinlemesine inceleme ve genel eğilimleri ortaya koyma açısından önemli katkılar sağlayabileceği kanısı taşınmaktadır. Ayrıca bu çalışmalarda daha geniş yaş aralıklarının kullanılmasının, psikolojik sorunlara erken müdahale etmeyi sağlayabileceği ve gelişimsel ihtiyaçlara daha iyi yanıt verebileceği değerlendirilmektedir. Ek olarak EMDR'nin potansiyelinin tam olarak keşfedilebilmesi için farklı bilim dallarının bu alana katkıda bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, EMDR'nin çocuklar için etkili bir müdahale aracı olarak güçlendirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının, ruh sağlığı alanında önemli fırsatlar sunacağı değerlendirilmektedir.

Ethical approval

Çalışma, derleme türünde olduğu için etik kurul iznine gereksinim duyulmamaktadır.

Conflict of Interest

Makalede çıkar çatışması bulunmamaktadır.

REFERANSLAR

- Adler-Tapia, R. & Settle, C. (2020). *EMDR ve çocuklarla psikoterapi sanatı*. Say Yayınları.
- Ahmad, A., Larsson, B., & Sundelin-Wahlsten, V. (2007). EMDR treatment for children with PTSD: Results of a randomized controlled trial. *Nordic Journal of Psychiatry*, 61(5), 349-354. <https://doi.org/10.1080/08039480701643464>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Banoğlu, K., & Korkmazlar, Ü. (2022). Efficacy of the eye movement desensitization and reprocessing group protocol with children in reducing posttraumatic stress disorder in refugee children. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2021.100241>
- Barron, I. G., Bourgaize, C., Lempertz, D., Swinden, C., & Darker-Smith, S. (2019). Eye movement desensitization reprocessing for children and adolescents with posttraumatic stress disorder: A systematic narrative review. *Journal of EMDR Practice and Research*, 13(4), 270-283. Doi: 10.1891 / 1933-3196.13.4.270
- Bayhan, B. B., Tarquinio, C., Rydberg, J., & Korkmazlar, Ü. (2022). The study of the group intervention containing EMDR therapy for children and mothers in the field of trauma after a mine explosion in Turkey. *European Journal of Trauma & Dissociation*, 6(1), 100248. <https://doi.org/10.1016/j.ejtd.2021.100248>
- Bellibaş, M. Ş. (2018). Sistematik derleme çalışmalarında betimsel içerik analizi. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (s. 511-531). Pegem Akademi.
- Bellibaş, M. Ş. & Gümüş, S. (2018). Eğitim yönetiminde sistematik derleme çalışmaları. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (s. 505-509). Pegem Akademi.
- Bisson, J. I., Ehlers, A., Matthews, R., Pilling, S., Richards, D., & Turner, S. (2007). Psychological treatments for chronic post-traumatic stress disorder: Systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 190(2), 97-104. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.106.021402>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. D., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cengiz, S., & Peker, Â. (2020). Obsesif kompulsif bozuklukta emdr terapinin etkisi: Olgu sunumu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 201-217. <https://doi.org/10.37217/tebd.666962>
- Chemtob, C. M., Nakashima, J., Carlson, J. G. (2002). Brief treatment for elementary school children with disaster related posttraumatic stress disorder: A field study. *Journal of Clinical Psychology*, 58(1), 99- 112. <https://doi.org/10.1002/jclp.1131>
- De Jongh, A., de Roos, C., & El-Leithy, S. (2024). State of the science: Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) therapy. *Journal of Traumatic Stress*, 37(2), 205-216. <https://doi.org/10.1002/jts.23012>
- Demir, M., & Bademci, H. Ö. (2016). Suça sürüklenmiş bir gencin bakış açısıyla çocuk suçluluğu: Olgu sunumu/juvenile delinquency from the perspective of a juvenile pushed to crime: Case report. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 17-26.
- Denizli, S. (2008). Göz hareketleriyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme: Yaklaşımın etkililiği ve

- bugünkü durumu. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2), 79-92.
- Devrim, E., & Korkmazlar, Ü. (2018, Nisan, 7-8). *Soma maden kazasında babasını kaybeden bir çocuk ile yapılan EMDR uygulamaları* [Sözlü sunum]. 4. EMDR sempozyumunda, İstanbul, Türkiye.
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education*, 40(4), 314-321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- Dunn, E. C., Nishimi, K., Powers, A., & Bradley, B. (2017). Is developmental timing of trauma exposure associated with depressive and post-traumatic stress disorder symptoms in adulthood? *Journal of Psychiatric Research*, 84, 119-127. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2016.09.004>
- Erden, Z., Akdur, R., & Yıldız Kırılmaz, A. (2010). İki lise ve iki ilköğretim okulu öğrencilerinde psikososyal gelişim ve ilişkili bazı faktörler. *Kriz Dergisi*, 18(1), 1-15. Doi: 10.1501/Kriz_0000000307
- Fernandez, I., Gallinari, E., & Lorenzetti, A. (2004). A school-based EMDR intervention for children who witnessed the Pirelli Building airplane crash in Milan, Italy. *Journal of Brief Therapy*, 2(2), 129-136.
- Gomez, A. M. (2020). *EMDR terapisi ve çocuklarla ilgili tamamlayıcı yaklaşımlar*, (H. Demirci ve D. Altınay, Çev.). Universal Dil Hizmetleri ve Yayıncılık.
- Gonzalez, A., del Río-Casanova, L., & Justo-Alonso, A. (2017). Integrating neurobiology of emotion regulation and trauma therapy: Reflections on EMDR therapy. *Reviews in the Neurosciences*, 28(4), 431-440. <https://doi.org/10.1515/revneuro-2016-0070>
- Gökkaya, F., Zorluoğlu, E., Işık, İ., Önkür, B., Bozdemir, T., Kızıltan, R., Mıh, C., Salıkyüz, S., & Deniz, C. (2020). Türkiye’de bilişsel davranışçı grup terapisi, psikodrama ve sanat terapisi kullanılarak yapılmış etkililik çalışmalarının incelenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(2), 258-273. doi: 10.18863/pgy.569156
- Haydaroğlu, C. (2022). Enflasyon konusunun yüksek lisans ve doktora tezlerine yansımaları: Bibliyometrik analiz yöntemi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 327-341. <https://doi.org/10.29106/fesa.1077988>
- Hensel, T. (2009). EMDR with children and adolescents after single-incident trauma. *Journal of EMDR Practice and Research*, 3(1), 2-9. Doi: 10.1891/1933-3196.3.1.2
- Higgins, J. P. & Green, S. (2011). Cochrane handbook for systematic reviews of interventions version. <https://handbook-5-1.cochrane.org/>
- Hurn, R., & Barron, I. (2018). The EMDR integrative group treatment protocol in a psychosocial program for refugee children: A qualitative pilot study. *Journal of EMDR Practice and Research*, 12(4), 208-223. Doi: 10.1891/1933-3196.12.4.208
- Ironson, G., Freund, B., Strauss, J. L., & Williams, J. (2002). Comparison of two treatments for traumatic stress: A community-based study of EMDR and prolonged exposure. *Journal of Clinical Psychology*, 58(1), 113-128. <https://doi.org/10.1002/jclp.1132>
- Jayatunge, R. M. (2008). Combating tsunami disaster through EMDR. *Journal of EMDR Practice and Research*, 2(2), 140-145. Doi: 10.1891/1933-3196.2.2.140
- Karadağ, M. (2020). Cinsel istismar mağduru kompleks travma sonrası stres bozukluğu olan kız ergenlerde grup EMDR uygulaması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(1), 1-6. <https://doi.org/10.18863/pgy.686609>

- Kavakçı, Ö. (2014). *Ruhsal travma tedavisi için EMDR*. HYB Yayıncılık.
- Kavakçı, Ö., Yıldırım, O., & Kuğu, N. (2010). Travma sonrası stres bozukluğu ve sınav kaygısı için EMDR: Olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri*, 13, 42-47.
- Kemp, M., Drummond, P., & McDermott, B. (2010). A wait-list controlled pilot study of eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) for children with post-traumatic stress disorder (PTSD) symptoms from motor vehicle accidents. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(1), 5-25. <https://doi.org/10.1177/1359104509339086>
- Kokanovic, I., & Hasanovic, M. (2018). Would the well-timed use of EMDR therapy in the school system save the mental health of youth? Case reports. *Psychiatria Danubina*, 30(5), 276-281.
- Korkmazlar, Ü. & Uğurlu, B. A. (2021). Çocuklarla online EMDR. M. Teber (Ed.), *Çocuklarla online terapi* içinde (s.49-65). Yenikapı Yayınları.
- Korkmazlar, Ü., İnci-İzmir, S. B., & İpçi, M. (2020). Pandemi dönemi travmalarda çocuklar ve ailelerle EMDR uygulamaları. *COVID-19 pandemisi ve çocuk ve ergen ruh sağlığı* içinde (s. 132-5). Türkiye Klinikleri.
- Köksal, M. S. (2013). Fen eğitiminde yapılan deneysel çalışmalar için geniş kapsamlı bir araştırma deseni. *İlköğretim Online*, 12(3), 628-634.
- Li, Y. & Cui, Y. (2020). How to safeguard children’s mental health during emergencies. *Pediatric Investigation*, 4(02), 150-151.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526. <https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>
- Meentken, M. G., van der Mheen, M., van Beynum, I. M., Aenderkerk, E. W., Legerstee, J. S., van der Ende, J., del Canho, R., Lindauer, R. J. L., Hillegers, M. H. J., Moll, H. A., Helbing, W. A., & Utens, E. M. (2020). EMDR for children with medically related subthreshold PTSD: Short-term effects on PTSD, blood-injection-injury phobia, depression and sleep. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), 1705598. <https://doi.org/10.1080/20008198.2019.1705598>
- Merdan-Yıldız, E. D., Kumpasoğlu, G. B., Eltan, S., & Tutarel-Kışlak, Ş. (2021). Çocuk ve ergenlerde EMDR: Travma sonrası stres bozukluğu tedavisindeki etkililiği üzerine bir derleme. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(2), 213-228. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000041>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. G. (2009). Methods of systematic reviews and meta-analysis preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: The PRISMA Statement. *Journal of Clinical Epidemiology*, 62(10), 1006–1012. doi: 10.1016/j.jclinepi.2009.06.005
- Molero, R. J., Jarero, I., & Givaudan, M. (2019). Longitudinal multisite randomized controlled trial on the provision of the EMDR-IGTP-OTS to refugee minors in Valencia, Spain. *American Journal of Applied Psychology*, 8(4), 77-88. Doi: 10.11648/j.ajap.20190804.12
- Nemeroff, C. B. (2016). Paradise lost: The neurobiological and clinical consequences of child abuse and neglect. *Neuron*, 89(5), 892-909.
- Olivier, E., de Roos, C., & Bexkens, A. (2022). Eye movement desensitization and reprocessing in young children (ages 4–8) with posttraumatic stress disorder: A multiple-baseline evaluation. *Child Psychiatry & Human Development*, 53(6), 1391-1404.
- Oren, E, & Solomon, R. (2012). EMDR therapy: An overview of its development and mechanisms of action. *European Review of Applied Psychology*, 62(4), 197-203.

<https://doi.org/10.1016/j.erap.2012.08.005>

- Özdemir, M. & Doğruöz, E. (2020). Bilimsel araştırma desenleri. N. Cemaloğlu (Ed.), *Bilimsel araştırma teknikleri ve etik içinde* (s. 65-102). Pegem Akademi.
- Özdevecioğlu, B., & Söylemez, N. H. (2021). Akıl ve zekâ oyunları ile ilgili olarak yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (28), 17-53.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.
- Scelles, C., & Bulnes, L. C. (2021). EMDR as treatment option for conditions other than PTSD: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 12, 644369. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.644369>
- Scheck, M. M., Schaeffer, J. A., & Gillette, C. (1998). Brief psychological intervention with traumatized young women: The efficacy of eye movement desensitization and reprocessing. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 11(1), 25-44. <https://doi.org/10.1023/A:1024400931106>
- Schweich, M., Vervier, J. F., & Grandjean, V. (2023). EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing) with children and adolescents. *Revue Medicale de Liege*, 78(10), 576-579.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (2017). Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları [Qualitative research methods, techniques, analysis and approaches]. Anı Yayıncılık.
- Shapiro, F. (1999). Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) and the anxiety disorders: Clinical and research implications of an integrated psychotherapy treatment. *Journal of Anxiety Disorders*, 13(1-2), 35-67. [https://doi.org/10.1016/S0887-6185\(98\)00038-3](https://doi.org/10.1016/S0887-6185(98)00038-3)
- Shapiro, F. (2001). *Eye movement desensitization and reprocessing: Basic principles, protocols, and procedures*. Guilford Press.
- Shapiro, F. (2017). *EMDR terapisi teknikleri ile acı anıları silmek*, (F. Gülfidan, Çev.). Kuraldışı.
- Shapiro, F., & Maxfield, L. (2002). Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR): Information processing in the treatment of trauma. *Journal of Clinical Psychology*, 58(8), 933-946. <https://doi.org/10.1002/jclp.10068>
- Soberman, G. B., Greenwald, R., & Rule, D. L. (2002). A controlled study of eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) for boys with conduct problem. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 6(1), 217-236. https://doi.org/10.1300/J146v06n01_11
- Solomon, R. M., & Shapiro, F. (2008). EMDR and the adaptive information processing model: potential mechanisms of change. *Journal of EMDR Practice and Research*, 2(4), 315-325. Doi: 10.1891/1933-3196.2.4.315
- Soysal, F. S. Ö., Baş, A. U., & Aysan, F. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 53-69.
- Struik, A. (2024). EMDR with children. an overview of research and clinical practice. *Journal of the New Zealand College of Clinical Psychologists*, 34(1), 49–58. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10939142>
- Teicher, M. H., & Samson, J. A. (2013). Childhood maltreatment and psychopathology: A case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes. *American Journal of*

- Psychiatry*, 170(10), 1114-1133. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2013.12070957>
- Teke, E., & Avşaroğlu, S. (2022). Efficacy of eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) therapy for children and adolescents with post-traumatic stress disorder. *Journal of School and Educational Psychology*, 2(1), 1–12. <https://doi.org/10.47602/josep.v2i1.1>
- Teke, E., & Avşaroğlu, S. (2024). The efficacy of emdr-focused group counseling program applied to primary school students with PTSD symptoms in grief process. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 14(73), 259-276. https://doi.org/10.17066/tpdrd.1348185_9
- Tokgöz, Z. A. (2018). Göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme (EMDR). *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, (47), 526-545. Doi: 10.21764/maeuefd.360722
- Türe, E. & Barut, Y. (2020). Türkiye’de yapılan oyun terapisi çalışmalarının incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(8), 127-138. doi: 10.31461/ybpd.837024
- Wadaa, N. N., Zaharim, N. M., & Alqashan, H. F. (2010). The use of EMDR in treatment of traumatized Iraqi children. *Digest of Middle East Studies*, 19(1), 26-36. <https://doi.org/10.1111/j.1949-3606.2010.00003.x>
- Wesselmann, D., & Potter, A. E. (2009). Change in adult attachment status following treatment with EMDR: Three case studies. *Journal of EMDR Practice and Research*, 3(3), 178-191. DOI: 10.1891/1933-3196.3.3.178
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
- Zaghrou-Hodali, M., Alissa, F., & Dodgson, P. W. (2008). Building resilience and dismantling fear: EMDR group protocol with children in an area of ongoing trauma. *Journal of EMDR Practice and Research*, 2(2), 106-113. Doi: 10.1891/1933-3196.2.2.106
- Zara, A. (2018). Kolektif travma döngüsü: Kolektif travmalarda uzlaşma, bağışlama ve onarıcı adaletin iyileştirici rolü. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(3), 301-311. Doi: 10.5505/kpd.2018.36449
- Zimic, J. I. & Jukic, V. (2012). Familial risk factors favoring drug addiction onset. *Journal of Psychoactive Drugs*, 44(2), 173-185. <https://doi.org/10.1080/02791072.2012.685408>
- Ek 1: İçerik Analizinde Kullanılan Kaynaklar
- Akgün, S. B. (2024). *İhmal ve istismar yaşantısı olan ergenlerde EMDR Terapisi etkililiğinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi.
- Çitil Akyol, C. (2021). *Göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme (EMDR) yaklaşımının çocuklarda çevrimiçi kullanımı: Vaka çalışması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Gençtürk, M. (2019). *Sınav kaygısı yaşayan lise öğrencilerinde EMDR terapinin etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Gökçen, C., Yılmaz, G., & Karadağ, M. (2022). ADHD symptoms persist even when PTSD symptoms progress: An EMDR case report. *Düşünen Adam*, 35(1), 64-68. Doi: 10.14744/DAJPNS.2022.00174
- Gürel, D. (2004). Tıbbi tedaviye karşı olumsuz tutum gösteren fiziksel ve ruhsal travmalı bir hastanın iki seanslık göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden yapılandırma tekniği ile iyileşme süreci: Olgu sunumu. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 24(6), 689-696.
- Kaan, H., Karayağmurlu, A., & Soylu, N. (2019). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu

- komorbiditesi olan ergen bir hastanın göz hareketleriyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme (EMDR) yöntemiyle tedavisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 116-20. Doi: 10.5505/kpd.2020.19327
- Karadağ, M., & Karadeniz, P. G. (2021). Comparison of group eye movement desensitization and reprocessing with cognitive and behavioral therapy protocol after the 2020 earthquake in turkey: A field study in children and adolescents, *Eur J Ther.*, 27(1), 40-44. Doi: 10.5152/eurjther.2021.20056
- Kavakçı, Ö., Yıldırım, O., & Kuğu, N. (2010). Travma sonrası stres bozukluğu ve sınav kaygısı için EMDR: Olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri*, 13, 42-47.
- Merdan-Yıldız, E. D., Kumpasoğlu, G. B., Eltan, S., & Tutarel-Kışlak, Ş. (2021). Çocuk ve ergenlerde EMDR: Travma sonrası stres bozukluğu tedavisindeki etkililiği üzerine bir derleme. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(2), 213-228. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000041>
- Seydaoğulları, Ö., & Sarı, İ. (2023). Spor yaralanmalarında EMDR terapisinin işlevselliği: Bir olgu sunumu. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 10(3), 589-611. <https://doi.org/10.31682/ayna.935887>
- Teke, E. (2023). *Yas belirtileri gösteren ilkökul öğrencilerine uygulanan EMDR odaklı grupla psikolojik danışma programının etkisi çalışması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Usta, M. B. (2017). *Tıpta uzmanlık travma sonrası stres bozukluğu olan adölesanlarda EMDR tedavisi etkinliğinin ve plazma kortizol/DHEA-S düzeylerinin değişiminin araştırılması* [Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Yıldırım, N. G. (2023). *Özgül fobi ve sınav kaygısı olan ergenlerde EMDR terapinin etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Childhood is a critical stage in the psychological development of individuals. Negative experiences experienced during this period can form the basis of serious psychological problems in the following years of children (Dunn et al., 2017; Nemeroff, 2016; Teicher and Samson, 2013; Zimic and Jukic, 2012). In this context, rapid and effective intervention is vital for mental health, and EMDR therapy offers promising results in this process (Ahmad et al., 2007; Bisson et al., 2007; Gonzalez et al., 2017; Hensel, 2009; Kemp et al., 2010). EMDR is a holistic therapy method developed to address psychological problems caused by trauma and stress. While this method was previously applied to adults, it has been applied to children in recent years (Merdan-Yıldız et al., 2021; Schweich et al., 2023; Struik, 2024). When EMDR therapy is applied with children, a more flexible approach is adopted (Banoğlu and Korkmazlar, 2022) and the therapy process is structured considering their developmental periods (Schweich et al., 2023). Studies have shown that EMDR applications with children, experienced various traumas, both support psychological healing (Ahmad et al., 2007; Revolution and Fearless, 2018; Montenegro, 2020) as well as providing evidence of long-term gains (Hensel, 2009; Teke and Avşaroğlu, 2024). In addition, studies have reported that EMDR increases the potential to improve children's overall mental health by effectively addressing current issues and maladaptations that are predicted to be linked to trauma (Kokanovic and Hasanovic, 2018). While studies have presented positive findings regarding the use of EMDR for children (Barron et al., 2019; Meentken et al., 2020; Zaghrou-Hodali et al., 2008), they besides noted the requirement for more comprehensive and methodologically rigorous studies on the efficacy and clinical applications of EMDR (Scelles and Bulnes, 2021). Therefore, the aim of this study is to systematically examine the studies carried out within the scope of EMDR for children in Türkiye.

Method: This research is a systematic review study in terms of examining the studies conducted within the scope of EMDR for children in Türkiye and the results of these studies. In this study, reviewing procedures were performed considering the inclusion and exclusion criteria in YÖKTEZ and TR INDEX databases and descriptive content analysis method was used. In the research process, the Research Evaluation Form was used to examine the articles and theses. In the form 9 categories are included: the authors of the research, the title of the research, the year of the research, the type of research, the method of the research, the study group, the breadth of the study group, the type of graduate thesis and the discipline in which it was published. The PRISMA report was used to determine the study group (Moher et al., 2009) and a structured literature review was conducted. The literature review was carried out to include graduate theses and research articles published in YÖKTEZ and TR Index databases. In order to determine the studies conducted in this context, the keywords "EMDR", "eye movement desensitization and reprocessing" were used. As a result of the database searches, a total of 72 studies containing the relevant keywords in the title were reached (YÖKTEZ: 24, TR Index: 48). Studies satisfying the inclusion criteria were examined and 59 studies (YÖKTEZ: 18, TR Index: 41) were excluded. A total of 13 studies, involving 6 graduate theses and 7 research articles, were included in the research.

Findings: The studies included in the study were examined based on various dimensions. It was observed that the most studies were conducted in 2021 and 2023. It was noticed that most of the studies were performed with qualitative research methods. In the majority of the studies examined, it was noticed that the average age of the participants was between the ages of 15-18. It was found that the theses were conducted with relatively larger groups than the articles. Besides, it was detected that the most commonly used variable with EMDR was post-traumatic stress disorder. It was noticed that graduate theses were primarily carried out in the field of guidance and psychological counseling at the graduate level.

Discussion, Conclusion and Recommendation: It was observed that utmost studies within the scope of EMDR for children were carried out in 2021 and 2023. In addition, studies on this subject have increased in recent years (Struik, 2024; Teke and Avşaroğlu, 2022). Studies on the effectiveness of EMDR for children (Montenegro, 2020; Kemp et al., 2010; Kokanovic and Hasanovic, 2018) and the growing awareness of this therapy (Soysal et al., 2016) may illustrate the increase in interest in EMDR. It was found that most of the studies were conducted with qualitative research methods and case reports were utilized in research articles. Since the qualitative research method is an effort to understand a phenomenon in depth and within the framework of its own environment (Baltacı, 2019; DiCicco-Bloom and Crabtree, 2006; Seggie and Bayyurt, 2017; Yıldırım, 1999) it is considered to be effective in preferring it for studies in this field. In the majority of the studies, it was observed that the average age of the participants was between the ages of 15-18. Individuals in adolescence are at an important phase in

terms of social, emotional and cognitive development (Parlaz et al., 2012); Therefore, researchers may have shown more interest in understanding the difficulties experienced by this age group. It was found that the theses were carried out with relatively larger groups than the articles. The use of larger groups of participants in theses may be due to the aim of these studies to obtain more comprehensive and generalizable results (Özdevecioğlu and Söylemez, 2021). In studies, it was detected that the most commonly used variable with EMDR was post-traumatic stress disorder. As EMDR is proved to be an effective intervention in coping with the traumatic effects of PTSD (Jayatunge, 2008; Struik, 2024; Zaghrou-Hodali et al., 2008) and it provides positive results in a short time compared to other approaches to these traumatic effects (Ironson et al., 2002; Kemp et al., 2010; Meentken et al., 2020) may be the reason why researchers concentrate these two variables. It was seen that graduate theses are mostly conducted at the master's level. This is an anticipated result due to the fact that the rate of transition to the doctoral program of those who completed their master's education in our country is generally low (Türe and Barut, 2020). In addition, the fact that graduate education is able to be completed in a shorter period of time (Haydaroglu, 2022) may have provided a suitable ground for researchers to prefer specific therapeutic approaches such as EMDR (Gonzalez et al., 2017). It has been noticed that the majority of the studies were conducted in the field of guidance and psychological counseling. Psychological counselors' search for effective techniques to assist children manage post-traumatic issues and the impression that the use of these methods with students after traumatic events in schools can be efficient and time-economical may have contributed to the increase in such research (Denizli, 2008; Soysal et al., 2016; Teke and Avşaroğlu, 2022).

In conclusion, this systematic review study presented important findings by comprehensively reviewing the research on EMDR therapy for children. In the light of the findings, although an increase is observed in the studies conducted within the scope of EMDR for children in Türkiye, it is considered that additional studies are required. The use of the mixed method in the following studies can make significant contributions in terms of examining individual experiences in depth and revealing general trends. In addition, it is asserted that the use of wider age ranges in these studies may provide early intervention in psychological problems and respond better to developmental requirements. In addition, it is critical for different disciplines to contribute to this field in order to fully explore the potential of EMDR. In this context, strengthening and disseminating EMDR as an effective intervention tool for children will offer important opportunities in the field of mental health.